ECLI:LV:AT:2022:0628.C69324019.13.L

Lieta Nr.C69324019, SPC-13/2022
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2022. gada 28. jūnijā

Senāts šādā sastāvā:

senators referents Kaspars Balodis,

senatore Ļubova Kušnire,

senatore Inta Lauka,

izskatīja rakstveida procesā Latvijas Republikas ģenerālprokurora protestu par Kurzemes rajona tiesas 2021. gada 17. decembra lēmumu, ar kuru izbeigta /pers. B/ saistību dzēšanas procedūra un maksātnespējas process, neatbrīvojot /pers. B/ no atlikušajām saistībām.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Kurzemes rajona tiesas 2019. gada 5. augusta spriedumu pasludināts /pers. B/ maksātnespējas process, par maksātnespējas procesa administratori ieceļot administratori Maiju Stumbri.

[2] Ar Kurzemes rajona tiesas 2019. gada 11. novembra lēmumu apstiprināta maksātnespējīgās fiziskās personas /pers. B/ bankrota procedūras pabeigšana, apstiprināts saistību dzēšanas plāns ar izpildes termiņu uz diviem gadiem un pasludināta saistību dzēšanas procedūra.

[3] /pers. B/ 2021. gada 24. novembrī iesniedzis pieteikumu, kurā, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 165. panta pirmo daļu un Civilprocesa likuma 363.^{28} panta pirmās daļas 5. punktu, 363.^{35} pantu, lūdzis izbeigt saistību dzēšanas procedūru, maksātnespējas procesu un atbrīvot no saistībām, kuras nav izpildītas saistību dzēšanas procedūras laikā, sakarā ar saistību dzēšanas plāna izpildi.

[4] Kurzemes rajona tiesa ar 2021. gada 17. decembra lēmumu izbeigusi /pers. B/ saistību dzēšanas procedūru un maksātnespējas procesu, neatbrīvojot viņu no atlikušajām saistību dzēšanas plānā norādītajām saistībām.

Lēmums pamatots ar šādiem argumentiem.

[4.1] No Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 6. punkta izriet, ka saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoriem katru mēnesi jāpārskaita saistību dzēšanas plānā norādītā summa, kas konkrētajā gadījumā noteikta 272 EUR mēnesī. Parādnieka veiktie maksājumi neatbilst saistību dzēšanas plānā norādītajama apmēram. /pers. B/ saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoriem kopā samaksājis par 822,63 EUR mazāk kā paredzēts saistību dzēšanas plānā, norādot, ka kreditoru prasījumu segšanai ik mēnesi novirzīta viena trešdaļa no faktiskajiem ienākumiem.

[4.2] Lietā nav saņemti saistību dzēšanas plāna grozījumi atbilstoši Maksātnespējas likuma 162. panta prasībām, kā arī /pers. B/ nav lūdzis tiesu saskaņā ar Covid - 19 infekcijas izplatības seku pārvērtēšanas likuma 38. pantu (redakcijā līdz 2021. gada 30. jūnijam) pagarināt saistību dzēšanas procedūras termiņu.

Pastāvot šādiem apstākļiem, /pers. B/ saistību dzēšanas procedūra un maksātnespējas process izbeidzams, neatbrīvojot parādnieku no atlikušajām saistībām.

[5] Ģenerālprokurors par Kurzemes rajona tiesas 2021. gada 17. decembra lēmumu iesniedzis protestu, lūdzot to atcelt un nodot pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras un maksātnespējas procesa izbeigšanu jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Protests pamatots ar šādiem argumentiem.

[5.1] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 162. panta pirmajai, otrajai un trešajai daļai, fiziskai personai maksātnespējas procesa ietvaros tiesā apstiprinātais saistību dzēšanas plāns jāgroza tikai tajos gadījumos, ja personas ienākumi samazināsies vai palielināsies tādā apmērā, kas ietekmēs plāna īstenošanas termiņu, kas noteikts Maksātnespējas likuma 155. pantā.

Konkrētajā gadījumā no /pers. B/ saistību dzēšanas plāna izriet, ka parādnieka kopējās saistības pēc bankrota procedūras pabeigšanas ir 56 537,19 EUR, savukārt ikmēneša ienākumi pēc nodokļu nomaksas paredzēti 812 EUR, no kuriem vienu trešdaļu parādnieks plānoja novirzīt kreditoru prasījumu apmierināšanai. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtās daļas 2. punktam, saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņš paredzēts divi gadi no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas.

No lietas materiāliem redzams, ka /pers. B/ saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoriem kopā samaksājis 5 705,37 EUR, kas ir par 822,63 EUR mazāk kā paredzēts saistību dzēšanas plānā. Tomēr, ņemot vērā, ka /pers. B/ veikto maksājumu apmērs kreditoriem katru mēnesi bijis lielāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās mēnešalgas, saistību dzēšans plāns uzskatāms par izpildītu.

[5.2] Apstāklis, ka parādnieks kļūdījies savās prognozēs par paredzamo ienākumu apmēru un nav veicis attiecīgus grozījumus saistību dzēšanas plānā, nevar būt par pamatu pieteikuma par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu noraidīšanai, jo viņa ienākumi nav nedz samazinājušies, nedz palielinājušies tādā apmērā, lai tas varētu ietekmēt Maksātnespējas likuma 155. pantā noteikto saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu.

[5.3] Tāpat nepamatota ir atsauce uz Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 38. pantu, kas noteic, ka līdz 2021. gada 30. jūnijam tiesa pēc parādnieka motivēta pieteikuma saņemšanas fiziskās personas maksātnespējas procesa saistību dzēšanas procedūras ietvaros var lemt par saistību dzēšanas plānā ietverto maksājumu kreditoriem termiņu pārcelšanu, vienlaikus par attiecīgo periodu pagarinot saistību dzēšanas procedūras termiņu.

Lietā nav konstatēts, ka /pers. B/ būtu atradies dīkstāvē un tādēļ viņam nebija iespēja pildīt saistību dzēšanas plānu. Gluži pretēji, parādnieks visā saistību dzēšanas procedūras laikā saņēma ienākumus un viena trešdaļa no tiem novirzīta kreditoru prasījumu segšanai.

Motīvu daļa

[6] Iepazinies ar lietas materiāliem un apsvēris protestā norādītos argumentus, Senāts atzīst, ka Kurzemes rajona tiesas 2021. gada 17. decembra lēmums atceļams turpmāk norādīto apsvērumu dēļ.

[7] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajai daļai fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju.

Maksātnespējas likuma 6. pantā nostiprināti vispārējie maksātnespējas procesa principi, tajā skaitā labticības princips, kas paredz, ka procesā iesaistītajām personām savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāpilda labā ticībā. Parādnieks un kreditors nedrīkst izmantot procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos.

Saistību dzēšanas procedūras galvenais mērķis ir, sabalansējot parādnieka un kreditoru intereses, atbrīvot parādnieku no nesegtajām saistībām, ja parādnieks godprātīgi novirzījis saistību dzēšanas plānā paredzēto ienākumu daļu kreditoru prasījumu daļējai segšanai. Tas nozīmē, ka priekšnoteikums saistību dzēšanas procedūras izbeigšanai un nesegto saistību dzēšanai jeb parādnieka atbrīvošanai no nesegtajām saistībām ir saitību dzēšanas plāna izpilde (*sk. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 28. septembra lēmuma lietā Nr. SPC- 19/2017 8. punktu*).

[7.1] Tiesas secinājumi, ka fiziskās personas /pers. B/ saistību dzēšanas plānu nevar atzīt par izpildītu, jo parādnieka veiktie maksājumi neatbilst saistību dzēšanas plānā norādītajam apmēram 272 EUR mēnesī, bet, mainoties viņa faktiskajiem ienākumiem ne saistību dzēšanas plāna grozījumi atbilstoši Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 6. punkta, 162. panta pirmās daļas prasībām, ne lūgums pagarināt saistību dzēšanas procedūras termiņu saskaņā ar Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 38. pantu, nav iesniegts, Senāta ieskatā, izdarīti bez pietiekama pamata.

Proti, tiesa nav pārbaudījusi un objektīvi izvērtējusi faktiskos un tiesiskos apstākļus, kuriem ir svarīga nozīme lietas pareizā izspriešanā, kā arī nepareizi izpratusi tiesību normas, kas reglamentē parādnieka pienākumu sagatavot saistību dzēšanas plāna grozījumus, kad mainījušies viņa ienākumi plāna izpildes laikā.

[7.2] Ar 2015. gada 19. februāra grozījumiem Maksātnespējas likuma 155. pantā, kas stājās spēkā 2015. gada 1.martā, ieviestas būtiskas izmaiņas fiziskās personas saistību dzēšanas plāna termiņos, lai tie būtu samērīgi un nodrošinātu taisnīgu līdzsvaru starp kreditoru tiesību ierobežojumu un nepieciešamību ātri atjaunot parādnieka maksātspēju. Tas savukārt atbilst Maksātnespējas likuma 6. pantā nostiprinātajiem fiziskās personas maksātnespējas procesa principiem. Maksātnespējas likuma 155. panta pirmā daļa paredz, ka fiziskās personas saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu parādnieks nosaka, ņemot vērā paredzamos ienākumus saistību dzēšanas procedūrā. Tas nozīmē, ka termiņš saistību dzēšanas procedūrai atkarīgs gan no nesegto saistību apjoma, gan no parādnieka paredzamo ienākumu apmēra.

Ar Kurzemes rajona tiesas 2019. gada 11. novembra lēmumu /pers. B/ noteikts termiņš saistību dzēšanai divi gadi no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas.

Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtās daļas 2. punkts noteic, ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu atstākļu dēļ nav spējīgs segt šā panta otrajā un trešajā daļā noteikto saistību apmēru, fiziskās personas saistību dzēšanas plānā paredz, ka kreditoru prasījumu segšanai tiks novirzīti līdzekļi vienas trešdaļas apmērā no parādnieka ienākumiem, bet ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā no vienas minimālās mēnešalgas valstī. Saistību dzēšanas termiņš nosakāms šadi: divi gadi no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja parādnieka kopējās saistības, pēc bankrota procedūras pabeigšanas, ir no 30 001 *euro* līdz 150 000 *euro*.

Kā izriet no minētās normas, parādniekam, kurš saistību dzēšanas procedūras laikā nevar segt nedz 50%, nedz 35%, nedz 20% no kopējām saistībām, ir pienākums vismaz vienu trešo daļu no saviem ienākumiem, bet ne ne mazāk kā vienu trešo daļu no minimālās mēnešalgas, katru mēnesi novirzīt kreditoru prasījumu segšanai. Tas nozīmē, ka kreditoru prasījumu segšanai novirzāmā summa nevar būt mazāka par vienu trešo daļu no minimālās mēnešalgas arī tajā situācijā, ja parādnieka ienākumi ir mazāki par minimālo algu. Turklāt šādā gadījumā saistību dzēšanas plāna termiņš nosakāms atkarībā no parādnieka saistību apjoma. Vienlaikus saskaņā ar Maksātnespējas likuma 160. panta 2. punktu parādniekam saistību dzēšanas procedūras ietvaros ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus.

Lietā nav strīda, ka atbilstoši /pers. B/ saistību dzēšanas plānam, bankrota procedūras ietvaros nesegto kreditoru prasījumu kopējā summa bija 56 537,19 EUR, savukārt iespējamais parādnieka ienākumu apmērs mēnesī tika paredzēts 812 EUR pēc nodokļu nomaksas, bet kreditoru prasījumu segšanai plānots novirzīt vienu trešo daļu no ienākumiem, kas mēnesī varētu būt aptuveni 272 EUR. Tādējādi saistību dzēšanas plānā kreditoru prasījumu segšanai novirzāmā summa atbilst likumā noteiktajam apmēram, turklāt tā paredzēta lielāka par valstī no 2018. gada 1. janvāra noteiktās minimālās mēneša darba algas vienu trešdaļu - 143,33 EUR, kā arī no 2021. gada 1. janvāra paaugstinātās minimālās mēneša darba algas vienu trešdaļu - 166,66 EUR (*sk. Ministru kabineta 2015. gada 24. novembra noteikumu Nr. 656 „Noteikumi par minimālās mēneša darba algas apmēru normālā darba laika ietvaros un minimālās stundas tarifa likmes aprēķināšanu" 2. punktu (likuma redakcijā līdz 2020. gada 30. decembrim un no 2021. gada 1. janvāra)*).

No parādnieku ienākumu un kreditoriem veikto izmaksu kopsavilkuma, kā arī tam pievienotajiem samaksu apliecinošajiem dokumentiem redzams, ka maksājumi veikti saistību dzēšanas plānā noteiktajos termiņos un saistību dzēšanai kopā novirzīti līdzekļi ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā no attiecīgajā periodā esošajiem faktiskajiem ienākumiem. Tāpat šie maksājumi mēnesī nekad nav bijuši mazāki par vienu trešdaļu no minimālās mēnešalgas, kā tas pamatoti norādīts protestā. Tādējādi kreditoru prasījumu apmierināšanai saistību dzēšanas procedūras laikā novirzīts likumā noteiktais līdzekļu apmērs - viena trešdaļa no parādnieka faktiskajiem ienākumiem, kā tas paredzēts tiesas apstiprinātajā saistību dzēšanas plānā. Līdz ar to kļūdains ir apstrīdētajā lēmumā izdarītais secinājums, ka parādnieka veiktie maksājumi neatbilst saistību dzēšanas plānā norādītajam apmēram - 272 EUR mēnesī. Pirmkārt, plānā minētā naudas summa konkrētā apmērā noteikta aptuveni, balstoties vienīgi uz parādnieka plānoto ikmēneša ienākumu apmēru - 816 EUR. Otrkārt, likums neaizliedz parādniekam veikt maksājumu pārrēķinu un labot prognozēs radušos kļūdu. Lietā iesniegtie pierādījumi liecina, ka parādnieks saistību dzēšanas procedūras ietvaros kreditoru prasījumu apmierināšanai novirzījis vienu trešdaļu no saviem ienākumiem, kā tas paredzēts saistību dzēšanas plānā un noteikts likumā. Citi pierādījumi, kas liecinātu par parādnieka negodprātīgu rīcību, tostarp savu patieso ienākumu slēpšanu, lietā nav atrodami. Treškārt, apstrīdētajā lēmumā nav analizēts Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtās daļas regulējums kopsakarā ar šā likuma 161. panta 1. punktu, kas noteic, kādu proporciju no ienākumiem parādnieks ir tiesīgs paturēt savai uzturēšanai saistību dzēšanas procedūras laikā un kādu daļa savukārt novirzāma kreditoru prasījumu segšanai.

[7.3] Maksātnespējas likuma 162. panta pirmā daļa noteic: ja fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildes laikā mainā parādnieka ienākumi, viņam ir pienākums sagatavot fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumus, mainot šā plāna termiņu un tā ietvaros sedzamo saistību apmēru šā likuma 155. pantā paredzētajā veidā. Šā panta otrā un trešā daļa paskaidro pirmajā daļā noteikto, proti, parādniekam ir pienākums veikt grozījumus un pagarināt saistību dzēšanas plāna izpildes termiņu, ja viņa ienākumi samazinās tādā apmērā, ka acīmredzami nebūs iespējas segt plānā norādīto saistību apmēru, savukārt ja parādnieka ienākumi palielinās tādā apmērā, ka viņš varēs segt lielāku saistību apmēru, kā plānā norādīts, parādniekam jāveic grozījumi saistību dzēšanas plānā, grozot attiecīgi plāna izpildes termiņu un sedzamo saistību apmēru.

Iztulkojot minētās tiesību normas kopsakarā, secināms, ka fiziskajai personai tiesas apstiprinātais saistību dzēšanas plāns jāgroza tikai tajos gadījumos, kad fiziskas personas ienākumi palielinās vai samazinās tādā apmērā, ka tas ietekmē saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu, kas noteikts saskaņā ar Maksātnespējas likuma 155. pantu (*sk. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 3. februāra lēmuma lietā Nr. SPC-10/2017 (C16082214) 4.2.1. punktu; 2017. gada 28. septembra lēmuma lietā Nr. SPC-19/2017 8. 3. punktu*).

Ja ienākumu palielināšanās vai samazināšanās nav tikt būtiska, lai ietekmētu parādsaistību apmēru, ko fiziskā persona spējīga segt maksātnespējas procesā, un attiecīgi - saistību dzēšanas termiņu, tad grozījumi saistību dzēšanas plānā nav jāveic.

Konkrētajā gadījumā, kā redzams no /pers. B/ saistību dzēšanas plāna, parādnieks paredzējis kreditoru prasījumu segšanai novirzīt vienu trešdaļu no saviem ikmēneša ienākumiem (*lietas 71. - 73.lp.*). Tas nozīmē, ka parādniekam bija jānodrošina, lai kreditori savu prasījumu apmierinājumu saņemtu no viņa faktiskajiem ikmēneša ienākumiem.

No lietai pievienotajiem samaksu apliecinošiem dokumentiem redzams, ka /pers. B/ maksājumus veicis saistību dzēšanas plānā noteiktajos termiņos un tie kopā par laiku no no 2019. gada decembra līdz 2021. gada novembrim veidojuši vienu trešdaļu no parādnieka faktiskajiem ienākumiem (*lietas 113.lp.*).

To ievērojot, lēmumā izdarītais secinājums, ka parādniekam, mainoties ienākumiem, bija jāgroza saistību dzēšanas plāns, nav balstīts uz pienācīgi noskaidrotiem faktiskajiem apstākļiem un lietā esošo pierādījumu, kā arī samērīguma starp parādnieka un kreditora interesēm, ievērojot fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi un iesaistīto personu labticību, izvērtējumu, kas novedis pie kļūdainas Maksātnespējas likuma 162. panta normu tiesisko sastāvu veidojošu apstākļu izpratnes un attiecīgi nepamatotiem secinājumiem par tiesas apstiprinātā saistību dzēšanas plāna neizpildīšanu.

[8] Iepriekš izklāstīto apsvērumu kopums ļauj secināt, ka minēto lēmumu nevar atzīt par tiesisku, kas ir pamats iesniegtā protesta apmierināšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 2. punktu un 485. pantu, Senāts

n o l ē m a

Kurzemes rajona tiesas 2021. gada 17. decembra lēmumu atcelt un /pers. B/ pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras un maksātnespējas procesa izbeigšanu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senators K. Balodis

Senatore Ļ. Kušnire

Senatore I. Lauka